

הרב אברהם נפתלי ביין
כולל בית מדרש גבוה לעיקוואיד

בענין איסור להתרפאות בדברי תורה אמירת תהלים עבור חולה

כתב המחבר ביו"ד סימן קעט סעי' ח' "הלוחש על המכה או על החולה ורוקק ואחר כך קורא פסוק מן התורה אין לו חלק לעולם הבא, ואם אינו רוקק איסורא מיהא איכא, ואם יש בו סכנת נפשות הכל מותר" וממשיך המחבר בסעי' י' "הבריא מותר לקרות פסוקים להגן עליו מן המזיקין".

ומבואר שיש איסור לקרות פסוקים (אפילו אם אינו רוקק) בשביל חולה שיתרפא. ולכאורה יש להקשות על המנהג שהוא בכל תפוצות ישראל שאומרים תהלים עבור חולים, הרי תהלים הוא פסוקים מתנ"ך והרי בדברי המחבר מבואר שיש איסור? וכדי לבאר הענין, יש לעיין מהו יסוד האיסור וגדרו.

א.

איתא בגמ' שבועות דף טו: "רבי יהושע בן לוי אמר להו להני קראי וגאני, היכי עביד הכי, והאמר ר' יהושע בן לוי אסור להתרפאות בדברי תורה? להגן שאני, ואלא כי אמר אסור דאיכא מכה אי דאיכא מכה אסור ותו לא והתנן הלוחש על המכה אין לו חלק לעולם הבא? הא איתמר עלה א"ר יוחנן ברוקק שנו לפי שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה". פי' ששיטת ר' יהושע בן לוי היא שיש איסור להתרפאות בדברי תורה (אפילו בלא רקיקה) ולא התירו אלא כדי להגן, אבל בשביל להתרפאות אסור.

ב.

אך יש להקשות שמצינו בגמ' שבת דף סז. "א"ר יוחנן לאשתא צמירתא ופי' רש"י חולי שמחממת וקודחת את הגוף לישקל סכינא דכולא פרזלא וליזל להיכא דאיכא וורדינא וליקטר ביה נירא ברקא יומא קמא ליחרוק ביה פורתא ולימא וירא מלאך ה' אליו [בלבת אש מתוך הסנה] וכו'". וקשי' הרי הוא חולה והיאך מותר לומר "וירא מלאך ה' אליו" והלא אסור להתרפאות בדברי תורה? וכבר הקשו כן בתוס' (שבועות שם ד"ה אסור) ותירצו שסכנה שאני. וטעמא פשוט¹ דאד"נ יש כאן איסור רק אפשר לעשות כן משום דאין לך דבר העומד לפני פיקוח נפש².

1 בספר בתורתו יהגה (ח"א מלואים סי' טו) ראיתי שרצה לחדש שיסוד ההיתר אינו משום פיקוח נפשות דוחה הכל, אלא שלשון התוס' "סכנתא שאני" דהיינו שלהנצל מסכנה מותר שהוא כמו להגן, וכן נמי בחולה שיש בו סכנה טעם ההיתר הוא משום שמתפלל שלא ימות, והוא להגן שלא יחמר מצבו, אבל אין היתר להתפלל שיתרפא, עיי"ש. אך צ"ע מלשון הב"י (יו"ד שם ד"ה ומ"ש ואם יש) שכתב "דכיון משום סכנתא שרו לה בכל גוונא שרי דאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש".

2 אבל עי' בלחם משנה (ה' ע"ז פי"א הי"ב) תו"ד וז"ל "ונראה דהכי קאמר התם ודאי אע"פ שהוא מנחש התירוהו משום סכנה, אבל הכא משום שהוא פסוק של תורה לא התירוהו וכו'". יוצא שאף במקום סכנה לא התירו, וכבר תמה עליו בספר מרכבת המשנה שהרי אין לך דבר העומד לפני פיקוח נפש?

במאירי (בגמ' שבועות שם) כתב לתרץ באופן אחר וז"ל "ולי נראה שאין זה אלא כעין תפלה והבטחה שתבא לו ישועה מתוך גודל הצרות כמו שידוע במשל הסנה שהוא רמז לאומה השפלה שהיתה שם בוערת באש צרות המלך ההוא ואיננה כלה בידו, הא כל שאומר דרך לחש אסור." ונראה כוונתו שלא אסר ריב"ל [רבי יהושע בן לוי] להתרפאות בדברי תורה אלא בדרך לחישה, אבל בדרך תפילה מותר. ולכא' תמוה, שאם כן מאי הקשה בגמ' שבועות על ריב"ל שאמר להו הני קרא וגאני, שהרי בסתמא לא קרא אותם הפסוקים בדרך לחישה אלא בדרך תפילה, ואם באמת יש הבדל בין דרך תפילה ודרך לחישה אמאי לא תירץ הגמ' כן? עכ"פ יוצא לפי דברי המאירי שאין איסור בדרך תפילה. ולכא' ההיתר לקרות בתורה בדרך תפילה הוא רק באותן הפסוקים שהם נוגעים לענין שהוא מתפלל עליו (או סתם שירות ותשבחות³, ובקשות מהקב"ה) אבל לא סתם פרקי תנ"ך שאין להם קשר לתפילה.

עוד תירץ המאירי (בגמ' שבת שם) "איפשר שלא נאמר כשעיקר רפואתו מן התורה, אבל כאן הרי הוא מונה הרבה דברים בזולת הזכרת אותם המקראות" ונראה כוונתו שלא אסרו להתרפאות בדברי תורה אלא אם כל הבטחתו והשתדלותו הם בקריאת הפסוקים, אבל אם הוא משתדל בדרכי רפואה ועם זה הוא קורא בפסוקים לית לן בה. ולפי זה אין היתר אלא אם כן יש גם השתדלות בדברי רפואה, אבל במצב שאינם משתדלים לרפואתו (ושמא אפילו במצב שאין לו דרך רפואה בטבע) הרי אסור.

השלטי גבורים (ברכות ג. מדפי הרי"ף) כתב ליישב וז"ל "אם יש עליו קדחת מותר ללחוש עליו ולהתרפא בדברי תורה הואיל ואין בו מכה כמו שמבואר בגמרא בפ' במה אשה יוצאה [גמ' שבת סו.]. היינו שמחלק בין יש לו מכה שאסור ובין אין לו מכה ממש דשרי⁴. ולכא' למד כן ממשמעות הגמ' בשבועות שם "ואלא כי אמר אסור דאיכא מכה וכו'", והוא מדייק לשון מכה ממש, הא כל שאר חולי כל זמן שאינו של מכה מותר. אבל קצת יש להעיר על זה מלשון הירושלמי (שבת שם פרק אשה יוצאה) "...אסור, והתני אומרים היו שיר של פגעים בירושלים? א"ר יודן כאן עד שלא נפגע וכאן משנפגע." ומשמע שאין החילוק בין אם יש לו מכה או לא (שלכא' לשון "נפגע" כולל הכל) אלא כפשטות לשון הבבלי שהוא קודם שנפגע (להגן) או אחר שנפגע (כל חולה).

ג.

עוד יש להקשות על הגמ' שבועות מגמ' ערובין דף נד. "א"ר יהושע בן לוי... חש בראשו

3 שזהו חלק של תפילה שלעולם יסדר שבחו של מקום ואח"כ מתפלל.

4 ויש אומרים שכן הוא דעת הריטב"א, שהרי הריטב"א בשבועות שם אחר שהביא דברי התוס' (שבמקום סכנה מותר) כתב וז"ל "ונראה שאין צורך לכך שכל אלו להגן הם." ולכא' דבריו תמוהים, הרי אישתא צמירתא אינו להגן אלא חולי; ושמא י"ל שס"ל שאשתא צמירתא אינו חולי בפני עצמו אלא אם יש לא אישתא צמירתא עלול הוא ליפגע (וכ"כ המגיה במה"ק הערה 117). החיד"א (בספרו פתח עינים בשבועות שם) כתב שכוונת הריטב"א הוא כמו השלטי גבורים, שכיון שאשתא צמירתא אינו מכה נחשב כמו להגן ושרי. ע"ע במהרש"א (בגמ' שבת שם) שתי' ששאני אישתא צמירתא דלהגן שאני. וע"כ לא כיוון לחלק בין מכה ממש ואינו מכה ממש שהרי ממשך להקשות מגמ' חש בראשו (בערובין [ע"י בסמוך]), ע"כ כוונתו כמו שכתב המגיה על הריטב"א הנ"ל. שוב ראיתי בשו"ת הרשב"א (הובא בב"י יו"ד סי' קעט') שכתב "אבל לא להתרפאות בהם מי שיש לו מכה או חולי", מפורש שלא כדברי השלטי גבורים וכן באמת מבואר ברמב"ם שלא כדברי השלטי גבורים (ע"פ דברי הב"י שם) שכתב שבכלל איסור זה הוא מניח ספר תורה או תפילין על הקטן בשביל שישן, הרי אין כאן מכה ממש אלא חולי שאינו יכול לישן.

יעסוק בתורה שנאמר 'וכו' חש בגרונו יעסוק בתורה וכו' חש במעיו יעסוק בתורה וכו' חש בעצמותיו יעסוק בתורה וכו' חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר ולכל בשרו מרפא, אמר רב יהודה בר' חייא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם אדם נותן סם לחבירו לזה יפה ולזה קשה, אבל הקב"ה אינו כן, נתן תורה לישראל סם חיים לכל גופו שנאמר ולכל בשרו מרפא. ונראה מדברי הגמ' שאם יש כאב ראש התקנה היא שיעסוק בתורה, וקשה הרי אסור להתרפות בדברי תורה?⁵

במהרש"א (עירובין שם) תירץ (תירוץ ראשון) וז"ל "י"ל דהיינו שמתכוין לומר פסוק לרפואה, אבל דרך לימודו ודאי דשרי. ושנא כוונתו לומר שאם קורא הפסוקים כדרך לימודו ורק נתכוין שבזכות לימוד התורה יתרפא מותר, אבל אם הוא קורא אותם וכוונתו ללחישה וסגולה בזה אסור. ובאמת חילוק זה כתב התורת חיים (בשבועות שם) בפירושו וז"ל "שאני הכא שאומר הפסוקים דרך לחש וזה ודאי אסור שעושה דברי תורה רפואת הגוף וכו' אבל התם איירי שעוסק בתלמוד תורה שיתרפא מחליו לכך שפיר דמי שזכות תלמוד תורה הוא אחד מן הזכויות שהאדם אוכל מפירותיהן בעולם הזה והקרן קימת לו לעולם הבא. ולכאור' גם בזה יש להקשות על הגמ' שבועות, היאך הקשה על ריב"ל שאמר להו להני קראי וגאני, ושנא כוונתו היתה שבזכות לימודו ינצל?

ושנא (בדוחק) יש לברר כוונת המהרש"א בדרך אחר ע"פ דברי רבינו יונה (ברכות ג. דפי הרי"ף) וז"ל "אסור להתרפאות וכו'. ומתוך כך הקשה בכאן [גבי ריב"ל] ולא הקשה לגבי ק"ש שעל מטתו⁶ מפני שאלו הפסוקים אינו אומר אותן לעולם לשם חובה והם של שמירה ונראה כמו שמתרפא בדברי תורה, אבל בקריאת שמע שדרך הוא לאומרו לשם חובה אינו נראה כמתרפא בדברי תורה. והיינו שכתב רבינו יונה אף בהו"א של הגמרא שיש איסור לקרות בתורה להגן, אין זה אלא במקום שמוכח שהוא עושה לשם רפואה, אבל אם אינו מוכח כן שרי. ויש לפרש שכל האיסור הוא משום מראית העין שנראה שהוא משתמש בתורה להנאתו וזה אסור, אבל אם אין ברור שכך הוא עושה ממילא מותר.⁷ עכ"פ ע"פ זה יש לפרש דברי

5 בפשטות זהו כוונת הגמ' שהגמרא אומרת תיקון, שאם יש לו כאב ראש (או עכ"פ מיחוש) אפשר לסלקו ע"י לימוד תורה. אבל יעי' בחדושי המאירי [לא בבית הבחירה] (בערובין שם) שכתב "אם הוא חלוש הטבע וחושש שגירסתו תכאיבהו ראשו אל יחוש בזה וכו' כלומר דברי תורה הם שומרי הבריאות".

וע"ע בספר שבט המוסר (פרק כב), הובא בספר מגדים חדשים ערובין שם) שכתב וז"ל "על מאמר חש בראשו יעסוק בתורה וכו', דקשה לכאורה, שעינינו הוראות שאדם החושש בראשו אף על פי שיעסק בתורה אין כאבו עובר ממנו, ואין אמר חש בראשו וכו' כאילו בעסקו בתורה כאבו מתרפא ואינו כן וכו'; אלא הכונה לומר שאין עת שיכול האדם לפטר מן התורה אפילו כשהוא חולה וכו' ובעשותו כך, שגם בשעת המחוש והכאב עוסק בתורה ואינו חושש, רואה השם בצערו ומרפא אותו וכו'". וק"ק מתחילתו על סופו שכתב בתחילת דבריו שעינינו רואות שאינו מתרפא ומכל מקום כתב בסוף דבריו שהקב"ה רואה בצערו ומרפא אותו?

6 היינו שלמד שקריאת שמע על המטה הכוונה היא להגן מן המזיקים.

7 ויוצא לפי זה שעיקר האיסור להתרפאות בדברי תורה הוא משום שהשתמשות בתורה להנאת עצמו נקרא ביוון התורה. וכן צידד בספר ברכת אברהם (בשבועות שם) שדומה לאיסור באו"ח סימן קנ"ד שאסור להשתמש בספר להנאתו. אבל מדברי הרמב"ם מבואר שלמד שהוא בכלל איסור חובר חבר וכו' ובפרט לפי דעת הכסף משנה שם שלמד בדעת הרמב"ם שהאיסור הוא בכלל לוחש על המכה. שוב ראיתי בפי' רבינו יהונתן מלוניל (על הרי"ף מס' ברכות דף ג' בשיתת הקדמונים) שכתב וז"ל "אסור להתרפאות. כדי שלא יאמרו לא נתנו דברי תורה אלא להגין על האדם בעולם הזה: להגן שאני. כיון דאין לו שום חולי באותו הזמן לא אתי למימר הכי". הרי אין זה כלשון הרמב"ם שהוא לוחש על המכה ואסור מחמת עצמו אלא משום שנראה כעושה כן, וע"ד משמע מדברי רבינו יונה הנ"ל שכל היכא שאינו נראה שהוא מתכוון להתרפאות בדברי תורה לא אסור.

המהרש"א, שגבי ריב"ל מוכח שעשה כן בשביל רפואה, משא"כ חש בראשו יעסוק בתורה הרי התעסקות בתורה סתם לא מוכחא מילתא שהוא לשם רפואה וממילא שרי.

עוד תירץ המהרש"א (בעירובין שם) וז"ל "דהכא לא בחלה ראשו כבר קאמר אלא בחש בראשו שלא יבא לידי חולי ממש⁸ ולאגוני בעלמא בדברי תורה שרי וכו'". וזה פשוט ע"פ הגמ' שבועות הנ"ל שאם הוא רק להגן שרי.

עוד תירץ המהרש"א (במס' שבת דף סז.) וז"ל "דוודאי אם האדם לומד משום רפואת הנפש שהיא התורה וממילא יתרפא גוף החולה ברפואת הנפש שרי, ולא אסרו להתרפאות בדברי תורה אלא בלוחש על המכה ולא נתכוון לרפואת הנפש כלל". ואינו ברור מה כוונתו בזה. שמא י"ל שיש איסור לקרות בתורה בשביל שיתרפא גופו של חולה, אבל אם הוא קורא בתורה בשביל שיוכל לעסוק בתורה ולעבוד הקב"ה יותר (שהוא רפואת נפשו), דהיינו שהוא חולה וצריך רפואת הנפש שהרי אינו יכול לעבוד הקב"ה בכל כוחו אז מותר לקרות בתורה וממילא ישלח הקב"ה רפואה לגופו ויהיה בריא שבזה אפשר לעבוד הקב"ה. ולפי זה מותר לקרות בתורה בשביל רפואת נפש של חולה אבל לא לגופו, ויצא שאסור לקרות בתורה בשביל שוטה וכדומה שאינו בכלל המצות. או י"ל כוונת המהרש"א בלשון "רפואת הנפש" הוא סתם כדי לקיים מצות תלמוד תורה ולהתקרב אל הקב"ה (ונחשב חולה שהרי הוא רחוק מהקב"ה) ואז לשיטתו עם מה שכתב במס' ערובין (לפי צד א' לעיל) שמותר לקרות בתורה שבזכות התורה יתרפא אבל לא בדרך לחישה.

ד.

עוד יש ליישב (הגמ' במס' שבת ועירובין) ע"פ דברי החינוך (מצוה תקי"ב) וז"ל תו"ד "ואין הדבר חלילה דומה לענין חובר חבר שזכרנו, וכבר אמרו זכרונם לברכה על זה אסור להתרפאות וכו', אבל הזכירו לומר מזמורים אלו שיש בהם דברים יעוררו הנפש היודע אותם לחסות בה' ולהשים בו כל מבטחו ולקבוע בלבבו יראתו ולסמוך על חסדו וטובו, ומתוך התעוררות על זה יהיה נשמר בלי ספק מכל נזק, וזהו שהשיבו בגמרא בענין זה, דקא פריך התם והיכי עביד ריב"ל כן והאמר ריב"ל אסור להתרפאות בדברי תורה, ואמרו להגן שאני, כלומר לא אסרה תורה שיאמר אדם דברי תורה לעורר נפשו לטובה כדי שיגן עליו אותו הזכות לשומרו". עכ"ל. דעת החינוך היא שאם כוונת הקורא בתורה הוא כדי להתעורר ע"י קריאת הפסוקים, בזה מותר לקרוא וממילא ינצל מחוליו בשביל זכות של התעוררות שלו⁹. וכנראה אינו מותר אלא אם כן הוי פסוקים של התעוררות שבזה קובע בלבבו יראת ה' או

8 וכ"כ התורת חיים (בשבועות שם) וז"ל דהתם נמי להגן איירי וחש בראשו דקאמר היינו שהוא חושש שמא יבא לידי כאב ראשו לכך יעסוק בתורה ותגין עליו וכו' ולפי זה נראה הא דקאמר נמי חש בכל גופו יעסוק בתורה דמי שהוא חש כבר לכל גופו כמעט דלא אפשר ליה לעסוק בתורה. ואזל לשיטתו ע"פ מש"כ במס' ע"ז דף כח. שלשון חש (או חושש) אינו כאב גמור אלא חששא ומיחוש בעלמא, עיי"ש. וע"ד זה כתב הנצי"ב בביאור הגמ' (הרחב דבר ר"פ ויגש) וז"ל "ולכא" הוא פלא אולי מי שראשו כאב לו אינו יכול לעסוק בתורה? אלא משמעות חש הרגש קל ולא כואב הרבה".

9 וכעין זה כתב הפרישה (יו"ד ס"ק יז') וז"ל "אבל שקורא מזמורים כקריאת שמע של לילה שעוסק במצותו של מקום וגם מזמורים שמדברים איך שמציל השם יתברך להבטחים בו וכוונתו של הקורא הוא שעל ידי זה יצילהו השם יתברך בשכר המצוה ובשכר הבטחון שהוא בטוח בהשם יתברך שמציל ומרפא ליראיו והמקום והמקום לישעונו מצילהו השם יתברך גם כן מותר ומצוה לעשות כן."

בטחון בהקב"ה ובחסדו וכדומה, אבל סתם פסוקים בעלמא לא מהני. עכ"פ יוצא חידוש גדול מדברי החינוך שהוא למד לשון הגמרא בשבועות "להגן שאני" רצונו לומר שמותר אם כוונתו שזכות ההתעוררות יגן עליו¹⁰. ומדברי שאר הראשונים מבואר שלא למדו כן בלשון הגמרא שלמדו "להגן שאני" הכוונה להגן ולשמור שלא יהיה חולה.

ה.

הנה, כתב הרמב"ם (הלכות ע"ז פרק יא' הלכה יב') וז"ל "הלוחש על המכה וקורא פסוקים מן התורה, וכן הקורא על התינוק שלא יבעת, המניח ספר תורה או תפלין על הקטן בשביל שישן, לא די שהן בכלל חברים ומנחשים אלא שהן בכלל הכופרים בתורה שהן עושין דברי תורה רפואת גוף ואינן אלא רפואת נפשות שנאמר יהיו חיים לנפשך. אבל הבריא שקרא פסוקין או מזמור מתלים [מתהלים] כדי שתגן עליו זכות קריאתן וינצל מצרות ונזקים הרי זה מותר."

ומשמע מדברי הרמב"ם שלקרות פסוקים עבור חולה כדי שיתרפא אסור אפילו אם אינו בדרך לחישה אלא אפילו אם כוונתו שבזכות הלימוד התורה יתרפא, שהרי כתב שמותר לבריא לקרות פסוקים "כדי שתגן עליו זכות קריאתן," דווקא בבריא אבל בחולה אסור. וכן משמע בספר הבתים (מגדל דוד ל"ה לה') וז"ל "אמנם מותר לקרות פסוקים או מזמור כדי שיגן עליו זכות הקריאה אחר שאין עושה זה לרפואה." הרי שזכות הקריאה אסור אם עושה כן לרפואה.

אולם, בדברי המאירי (מס' סנהדרין דף צ.) משמע שזה גופא החילוק בין חולה לבריא, שחולה הרי קורא בדרך לחישה ולכן אסור משא"כ בבריא הרי קורא בדרך תפילה ובזה מותר, וז"ל שם "אבל הבריא שאומר פסוקים להגן על עצמו בזכות קריאתם ולהנצל בכך מן הפגעים הרי זה כדרך תפלה ומותר." שעיקר יסודו הוא שכדרך תפילה מותר, וא"כ אם הוא מתכוון דווקא לשם תפילה (או בזכות קריאתם שדומה לו) מותר. אבל מלשון הרמב"ם (וכן מהמבואר בדברי ספר הבתים) נראה שאף אם נתכוון בזכות קריאתם נמי אסור.

עכ"פ כדי ליישב הגמ' בשבת לרמב"ם י"ל שבמקום סכנה מותר¹¹ וכדי ליישב הגמ' בערובין נדצ"ל שחש בראשו לאו בחולה ממש אלא מיחוש בעלמא. עוד יש לומר שאף לדעת הרמב"ם שאסור לקרות פסוקי תורה שבזכות קריאתם יתרפא, מכל מקום וודאי מותר להתפלל עם אותם הפסוקים שיש להם בקשות וכדומה. שהרי אינו מתרפא "בדברי תורה" אלא הוא מתפלל להקב"ה ותיבות הם מפסוקי תורה, וזה ברור.

ו.

ועבשיו נחזור לדברי השולחן ערוך, שכתב המחבר ביו"ד סימן קעט' סעי' ח' "הלוחש על המכה וכו' אין לו חלק לעולם הבא. ואם אינו רוקק איסורא מיהא איכא ואם יש בו סכנת נפשות הכל מותר."

10 וגם בזה יש להעיר מלשון הירושלמי (בשבת שם) שכתב "כאן עד שלא נפגע וכאן משנפגע" שלא כתב לשון "להגן שאני", ובפשטות דברי הבבלי ודברי הירושלמי התכוונו לדבר אחד.

11 וכן כתב הרמב"ם שם הלכה יא' שבמקום סכנה מותר.

וסיכום מכל הנ"ל העולה מדברי הראשונים ואחרונים שיש כמה דרכים להתיר. (א) במקום סכנה. (ב) דרך תפילה. (ג) אם הוא משתדל נמי בדרכי הרפואה. (ד) אם אינו מכה ממש אך להלכה ק"ל אפילו שאר חולי – ט"ז יו"ד שם ס"ק ז'. (ה) בזכות תלמוד תורה. (ו) אם מן הסתם הוא לשם חובה ואינו נראה כמתרפא בדברי תורה. (ז) בזכות התעוררות. אבל לדעת הרמב"ם קשה להתיר מכל זה אלא דרך תפילה כמו שכתבנו לעיל באות ה'.

ז.

ולמעשה, מצינו שהמנהג הוא ללמוד תורה¹² ולקרית תהלים¹³ עבור חולה שיתרפא. וודאי אם הוא חולה שיש בו סכנה מותר לגמרי כמו שכתב המחבר שם בסעי' ח'. אבל יש לעיין אמאי מותר ללמוד תורה ולקרית תהלים עבור חולה שאין בו סכנה – על איזה היתר סמכו העולם?

בשו"ת ציץ אליעזר (חלק יז' סי' ל') כתב להתיר, שיש לסמוך על דברי המאירי שאם השתדל בדרך רפואה שרי, ועוד לסמוך על דברי ספר החינוך ותורת חיים והמהרש"א שכיין שאינו דרך לחישה אלא דרך תפילה ותחנונים או בזכות קריאתם מותר¹⁴.

וכן בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סימן קכ"א) כתב להתיר, אבל מטעם שאף לדעת הרמב"ם לא נאסר אם הוא מתכוין לתפילה ותחנונים (כמו שכתבנו לעיל), אבל בזכות קריאתם לפי הרמב"ם אסור¹⁵. אך עיי"ש כתב שיש להקפיד שלא לומר לפני תהלים "בזכות פסוקי תהלים תיבותיהם ואותיותיהם" דמשמע דהיינו בזכות התהלים גופא. ועוד כתב שמה שנהגו שאומרים לחולה פסוקים בתהלים מפרק קיט' לפי שם החולה, היינו דווקא בחולה מסוכן שיש היתר של סכנת נפשות, אבל בלאו הכי אסור. ועפ"ד יש ליוזר מאוד באמירת תהלים וז"ל (ח"ב או"ח סימן סו') "נראה להתנחן בדבר דוד המלך שסידר אותם כתפלות עם כוונות להתקבל בכל עת צרה וצוקה, אבל לא נתכוון שזכות אמירת כתבי קודש יועיל שזה אסור מדינא."

אבל בהליכות שלמה (תפלה עמוד קה' דבר הלכה אות כב') כתב בענין כוונה בשעת אמירת תהלים וז"ל שם "אין לכיין פירוש הענין כפשוטו בדרך המכוין בשאר תפלות, דהיינו שבאמרו אשא עיני אל ההרים וכדו' יכין על עצמו, משום דעיקר מעלתה של אמירת תהלים

12 למשל, כתב הרוח חיים (פ"א מ"א) תו"ד וז"ל "וסופר מאדונינו וכו' הגדול בעל הט"ז שאשה אחת צעקה אליו וכו' והנה בני נחלש למות... ויאמר לה הלא זאת אעשה לך הדברי תורה שאני עוסק כעת עם התלמידי אני נותן במתנה להילד אולי בזכותו יחיה." ויש להעיר שהכא מיירי במקום סכנה ואם כן אי אפשר להביא ראיה שמותר בחולה שאינו סכנה.

13 למשל, כתב הפלא יועץ (ערך תהלים) "וכתבו שהרגיל בספר תהלים דוחה כל מיני פורעניות ופגעים רבים מעליו וכו' ויש קבלה מאנשי שם הקדושים שמי שיש לו איזה דחוק שעה או צער או שהוא מהלך בדרך או עובר בים או בנהרות יקרא בכל יום בלי הפסק בכוונה ובהכנעה ויראה נפלאות, וזה בדוק ומנוסה." וגם בזה י"ל שמייירי עד שלא חלה או בחולה שיש בו סכנה. עכ"פ רואים חשיבות של קריאת תהלים.

14 עיי"ש שכתב עוד היתר עם מצטרף בכוונתו נמי תפילה עבור בריא. ושוב דייק מלשון הרמב"ם שכל האיסור הוא רק הוא בוחר איזה פרק או פסוק מסויים לקרות, אבל הקורא סתם אין בו איסור. ועפ"ז חידש "יצא לנו דכשמתפללים על החולה ואומרים תהלים מן המובחר הוא שלא לברור איזה מזמורי תהלים לומר, אלא ממקום שמתחילים לומר להמשיך את האמירה על הסדר."

15 וכן בשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' מז') כתב שהמתכוין שיתרפא בזכות התורה אסור כמו שמבואר ברמב"ם. אבל בספר בתורתו יהגה (ח"א מלואים סי' טו' אות ב') כתב בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א שמה שאסר הרמב"ם הוא רק בדרך לחש וסגולה.

על פי הפשט היא משום תלמוד תורה וכו' ומתעורר על ידי זה לחשוך לדביקות בה' וכו' וזכות זו תעמוד לו או לחולה שמבקש עבורו. הרי מפורש שלמד שנכון לכוון שבזכות הקריאה יתרפא החולה. והתם מיירי בכל חולה ולא רק בחולה שיש בו סכנה ואפילו הכי היתר לקרות בתהלים ובזכותו יתרפא החולה (וע"ד הציץ אליעזר הנ"ל). ומכל מקום עיי"ש שכתב חומרא וז"ל בסו"ד "וכיון שכן, פשיטא שצריך להבין פירוש המלות שמוציא מפיו ולכוין בזה כנ"ל וכו' ואדרבא אם יאמר בלא כוונה יש לחוש דלדעת הרמב"ם הנ"ל הו"ל כלוחש פסוקים על המכה שהוא עוון חמור!"

סיכום: לדעת הגרשז"א והציץ אליעזר מותר לקרות בתהלים עבור חולה אם כוונתו שבזכות קריאתו יתרפא, והוסיף הציץ אליעזר שנכון להתכוון נמי עבור בריא. ועוד הזהיר שם מלבחור איזה פרק או פסוק מסויים לקרות שזה הוי כעין לחישה שאסור. לדעת התשובות והנהגות ראוי לקרות תהלים בכוונת תפילה (שאזל לשיטת הרמב"ם), וכתב שהמנהג לקרות איזה פסוקים מפרק קיט' הוא דווקא בחולה שיש בו סכנה.